

Å. N. d. den 21 Maji 1852

Till Maxime Venerandem Confefforium!

206.

Enligt 66 § af Kongl. Maj:ts nådiga Reglemente för Ecclesiastikverket i Lappmarken af den 14de April 1846, äliggen det Visitalor, att wid Visitations-terminens slut till Maxime Venerandem Confefforium ingifwa en utförlig berättelse om Ecclesiastikverkets tillstånd inom Distriktet, ävensom förslag till förändringar, som wisa sig wara af behöfvet påkallade.

I anledning deraf, wägar underlöknaad, hwaras Embetsverk-
samhet, i egenhet af Visitalor i norra Lappmarks-Distriktet
härmed gör till ända, till Maxime Venerandi Confefforii
upplysta pröfning hemställa följande omständigheter,
hwarilka under mina Visitationsresor förkommit anmärk-
ningsvärda.

1mo Han erfarenheten wisat, att det wid wiså tillfällen är
alldeles omöjligt att till den förut bestämde tiden fram-
komma ifrån Anjehoug till Jokmoek, emär wägarne emel-
lan dessa församlingar ike äro hwarje winter farbara. För-
som, då en Domare reste genom hela Lappmarken, woro

33

Församlingarne förpligtade, att medelst vextrampning, hålla vägarne öppna för Domsägvarnden och Krono Fogden; men sedan Domsägorna blifwit åtskilda, är ingen förpliktad, att hålla vägen snellan dessa Tingställen farbar; och då snödegra vintrar inträffa, kunna icke människors färder emellan Arjeplog och Jokkmock, på annat sätt, än med Skidor, hwilket fordrar ungdomens hälsa och krafter. Samt en wana vid strapatser, som icke alltid kan försejllas hogen till ären kommen man, ehuru underteknad i yngre åren, och sedan 1844 tillryggalade en wäglängd af åtta mil på Skidor, wägar jag likwäl icke wid 54 års ålder förutaga en sådan färd; och då någon annan utväg icke fanns att komma fram ifrån Arjeplog till Jokkmock på bestämd tid, så måste jag resa ifrån Arjeplog till Petä och vidare till Luleä, samt derifrån efter Malmsvägen till Gelleware. Sålunda har ingen Visitation blifwit hållen i Jokkmock, sedan år 1850. Emellertid har Pastor Wessnerlund blifwit anmodad, att till Maxime Venerandem Consistorium ingifwa sin Embetsberättelse om Församlingens och Scholans tillstånd.

2° Hemsälles till Maxime Venerandi Consistorii upplyfta förfröning, om icke en kommande Visitation må kunna erhålla officiell uppgift öfwer de löner, gratialer eller pensioner, hwilka arligen utbetalas af Statens medel till Prestenkor eller deras barn; till för detta Scholmästarenkör, samt till för detta Catecheter eller andra personer, som höra till Ecclesiastik Statens i Lappmarken. Det har hänsett under mina visitationsresor, att åtskilliga Prestenkor eller deras barn, afwen som för detta Catecheter anmält sig såsom behöfwande någon tillökning uti sina gratialer eller pensioner; men warande i okunnighet om beloppet af deras förut innehafwande gratialer eller pensioner, har jag icke wogat införä deras pretentioner i Visitationsakterne. Tillfälligtwis har jag genom en Tidnings-Artikel blifwit underrättad derom, att en gammal för detta affatt Landsman i Jokkmock, wid namn Granström, har blifwit hugnad med pension af Lapp-

markens Ecclesiastiske Fond. Om detta exempel må kunna tjena till prejudicial för andra till Ecclesiastikstaten uti förordade personer, så vågar jag ödmjukt anmäla för detta Länsmans Edin i Arwidsjäur, hwilken med hustru och barn befinnes sig uti stor fattigdom, sedan han, som det synes, godtyckligen, blifwit affatt från sin innehafwande Länsmans tjänst.

Huad Scholorna angår, så har jag wäl förut wägat framställa mina åsigtter, rörande de så kallade Kron-Scholorna, hwilka uti sitt nu warande skick, icke tyckas motsvara ändamålet med sin tillvaro. Missions-Scholornas verksamhet wisar, att dessa med mindre kostnad, hafwa affskommnit mera godt, än alla Kron-Scholor tillfammantagna. Jag hade redan år 1844 tillfälle att jämföra Missions-Scholornas elever med de Scholbarn, som nyutet undervisning och wård uti Lycksele Kron-Schola. Jag har sedermera haft tillfälle att jämföra de barn som nyutet undervisning och wård uti Kron-Scholorna i Arjeplog, Jockmock och Gelluware med Missions-Scholans elever i Tornä Lappmark. Utid denna jämförelse, har jag, efter noggran pröfning funnit, att Kron-Schola barnens Christendomskunskap är en utantäxa. Begreppet har hos dessa barn icke blifwit utveckladt; känslan har icke blifwit lifwad; tyrtat har förblifwit oförändradt. Deremot hafwa Missions-Scholornas elever en klarare insigt i nådens ordning. Deras känsla är lifwad. De äga förmåga att uppfatta Christendomens Gammagar med warma och nit för saken. Missions-Scholornas verksamhet har sträckt sig till hela församlingar. Den har verkat på folkets öfverlygghet, och affskommnit en förändring i folkets seder. Så har till exempel ungefärligen hälften af församlingen i Gelluware blifwit nykter, sedan Missions-Scholan fått utöfwa sin verksamhet derstädes i några månader. Af föregående ärens Visitationer åter torde Maxime Venerandum Consistorium hafwa inhämtat, huruledes både Pastor Westerlund under sin korta tjänstgöring i Gelluware, afwen som vice Pastor och Scholmästaren Johan Lehtadius anført klagomål deröfver

3

att en del af Allmogens i Gellivare under Heltwa Guds tjensten
legal berusad af starka drycker uti de så kallade Kyrke-
stugorne, ehuru äfwen denna del af allmogens anländt till
Kyrkoplatsen för Högtid dagarnes firande. Uti denna kla-
gan af Prestskapet hafva några redigt gjemde medlem-
mar af Församlingen instämt. De hafva beklagat ofo-
get; men ingen af de klagande har haft någon förmåga,
att motverka det öfverhandlagande fidesförsvit. Vid den
sist hållna Visitationen, hade omständigheterna blifwit för-
ändrade så tillvida, att något klagomål öfver Allmogens
dryckenskap, icke anfördes, hwarken i Prestskapskyrka
eller af Församlingen för tillfället närvarande med-
lemmar, ehuru flere funnos, som ännu hyllade den oin-
skränkta friheten, i afseende på bruket af starka dryc-
ker. Denna förändring i folkets seder, war ett resultat
af Missions-Scholans verksamhet. Ett annat förhållande
hade nu blifwit synligt i Arvidsjaur, hwarest Missions-
Scholans verksamhet, i förëning med Pastor Westertunds
ifråga bemödanden, hade nära nog befriat Allmogens
från all brännvins införsel; men sedan Missions-Scholan
upphört och Prestskapet, ehuru för egen del erkännande
den absoluta nykterhets-principen, upphört att ifrå-
gå för allmän nykterhet, klagades allmänt öfver fylleri-
kastens tilltagande. Det bör emellertid anmärkas, att
Missions-Scholans verksamhet, beror förnämligast af
Lärarnas nit för saken, äfwen som undervisningsmetoden
bidraget mycket till det lyckligare resultatet.

Kron-Scholans verksamhet hade kunnat utvidgas,
om Lökne-Scholan kunnat med dem förenas; men
sedan de öfriga Församlingarne blifwit underrättade
derom, att en Församling underäniga anhållan om till-
stånd, att så Lökne-Scholan med Kron-Scholan förinad,
blifwit af Kongl. Maj: i nåder aflagen, hafva de
öfriga Församlingarne, icke wägat ingifwa någon un-
deränig ansökning om dessa Scholans förëning. Emel-
lertid synas localomständigheterna lagga oöfvervinnerliga

3

hinder i vägen, för Socken-Skolornas ändamålsenliga
ordnande i Lappmarken, hvarjett nybyggarena tilllåtts
beswärl förmågeligt på Lapparnes behöfnad. Utstålerna
för nybyggarenas framtida bestånd, synes wara högt
beträckliga, isynnerhet som insjöfisket, under kalla och
regniga sommar, misslyckas. Uti de flesta Församlingar
saknas tillfälle till binäringar. Nybyggarena i Arvids-
jäuer, kunna väl förtjina något med tjärutställverkning
och bflkars förflande till Sjökuften. Uti Arjeplog
hafwa nybyggarena ingen annan biförtjensl, än fisket,
hwilket tillåtts warit deras hufwudnärning; men äfwen
detta har i fjordare åren misslyckats. Uti Jokkmokk har jakt
och fisket warit nybyggarenas hufwudnärning; men uti fjordare
åren hafwa, både jakt och fisket betydelsen aftugit. Uti Gel-
leware förtjina nybyggarena en knapp broddföda medelst
malmbansporler; men föröfrigt råder stor fattigdom ibland
dem. Uti Jukkasjärwi och Karaswando, kunna nybyggarena
erhålla rågnmjöl ifrån Norrige genom utbytte med smör
och andra föfvelwaror. Dessa twänne siftnämnde För-
samlingar, äro, uti oekonomiskt affiende, bätt kottade, jä-
länge som broddföda kan erhållas från Norrige. De
äro också de enda Församlingar uti hela Distriktet, som
wisat sig wara willige att underhålla en Socken-Skola;
men de öfriga hafwa allthjemt klagat öfwer brist på
medel att bygga Skolhus och underhålla Skolmästare.
Alla dessa localförhållanden måst naturligtwis tagas i
öfwerwägande, när fråga är om Socken-Skolornas organer-
serande i Lappmarkerne.

Handelt kommer ännu en annan omständighet, som, mä-
kända ligger största hindret i vägen för Socken-Skolornas
bildande uti de Församlingar, hvarjett Kron-Skolorna
finnas. Uti Arvidsjäuer kunna både Lappar och Swenskar
delaga i de kostnader, som Socken-Skolan medförer, jä-
weda Lapparne i Arvidsjäuer mera allmänt förfä och
tala det Swenska språket, naturligtwis med mer och mindre

färdighet. Äfwen i Jukkasjärwi och Kransuando, kunna Lapp-
parne deltaga med nybyggarna, eli de Kostnader, som for-
dras för Sockne-Scholans bildande, emedan Lapparne der-
städes, läsa och tala finska språket. Men i Strijeloug,
Jockmoock och Gellware, kunna Lapparne icke gerna ätag-
ga, att deltaga eli de Kostnader, som Sockne-Scholans
medförer, alldelesund Lapparne i dessa Församlingar, icke
kunna begagna, hwarken swenska eller finska, utan endast
lappiska, såsom underwiserings språk. Att öfversätta böcker
på lappiska för Sockne-Scholans behof, skulle möta stora
svårigheter och medföra stora Kostnader. På denna grund och
så Lapparne uti Strijeloug, Jockmoock och Gellware, måhända
icke kunna lagligen äläggas, att deltaga i de Kostnader,
som erfordras för Sockne-Scholans bildande och under-
hållande, hafwa dessa Församlingars nybyggare önskat, att
få Sockne-Scholorna förinade med Kron-Scholorna. Om
Kunglig Majestät, genom Maxime Venerandum Consistorium
och Landshöfvingensbetet i Piteå, ^{blifve,} underrättad om wätta för-
hållandet, så wägade dessa Församlingars swenska befolk-
ning, i underdanighet hoppas, att Kunglig Majestät i nä-
der täcktes fatta något affende på deras oförmåga, att
ensamne, och utan Lapparnes deltagande i Kostnaderna,
bygga och underhålla förskielotta Sockne-Scholor.
H^{is} Nagow bröf på lappiska böcker, har wid fifti hållne Vi-
sitationer, icke blifwit anmäld; men felaktigheter uti den
nyare Psalm- och Evangelii-bokens öfversättning, hafwa blifwit
anmärkta af norra Lappmarkens Prästerskap. Uti Gellware
Församling hafwa storsta delen af nybyggarna, jag wet icke
af hwad anledning, läst sin Christendom på lappiska språ-
ket, ehuru de flestas egentliga modersmål är finskan.
Jag har i anledning deraf fogat anställt om finska reli-
gions böckers anskaffande till Gellware Församling, och
anmodat Prästerskapet derstädes, att uppmana de försäl-
drar, hwilkas modersmål finska språket är, att låta
sina barn läsa sin Christendom på finska, så mycket
helst, som de flesta i Swrige brukliga religions och an-
daktböcker äro ganska wal öfversatta på finska språket.

3

I detta affunde är den lappiska litteraturen ganska fattig i Ty utom Bibeln, Nya Testamentet, Psalm- och Evangelii-boken, Luthers mindre Cateches, jemte Lindblommas förklaringen derof-
wer, denna sistnämnda, i öfversättningen felaktig, Högströms Trägbok och ABC boken jemte några Evangeliska skrifter, hvilka numera äro högt föllfänta, finnes ingen brukbar postilla öfversatt på lappiska språket, sedan Högströms Postilla utgåll. Jag skulle dock icke vilja recommendera någon annan andaktsbok till öfversättning på lappiska, än en liten på finska öfversatt skrift med bilder: kallad: "människohjertat, ett Herrans Tempel och en satans boning". - En annan andelig bok med titel: "En ropandes roff i öknen", skulle också vara ganska nyttig till läsning för Lapparne; dock måste på förhand den anmärkningen göras, att ingen boktryckare wägar på eget förslag trycka lappiska böcker, emedan affällningen är obetydlig. En skrift, som ursprungligen är skriven på lappiska af Theofilus Gran, kallad: "Elsa Lauren Neid", skulle vara nyttig till läsning för Lapparne, om deras en ny upplaga kunde erhållas. För nyckterhetens befämjande, synes tvänne af undertecknad författade skrifter, kallade: "Hälaitattem Rigastagasa ja Sätte almatja kaskan. Uuoftas häälle: Mäso mäkkästä", tryckt i Hernösand 1839. och "Nobbe Hälaitattem Rigastagasa ja Sätte Almatja kaskan", tryckt i Stockholm 1847, vara ändamållentlige, om någon wille bekosta nya upplagor af dessa skrifter.

Detta är nu, i korthet anford, det viktigaste af de förhållanden, som förefallit mig wärda uppmärksamhet under den tid af Sex år, som jag, i egenkap af Visitation tillryggelagt. Och såwida Visitationsterminen för denna gång är tilländalagen, så lärer Maxime Venerandum Consistorium icke underlåta, att prämanna Presbyterkapet i Norra Distriktet om nytt Visitationöwral.